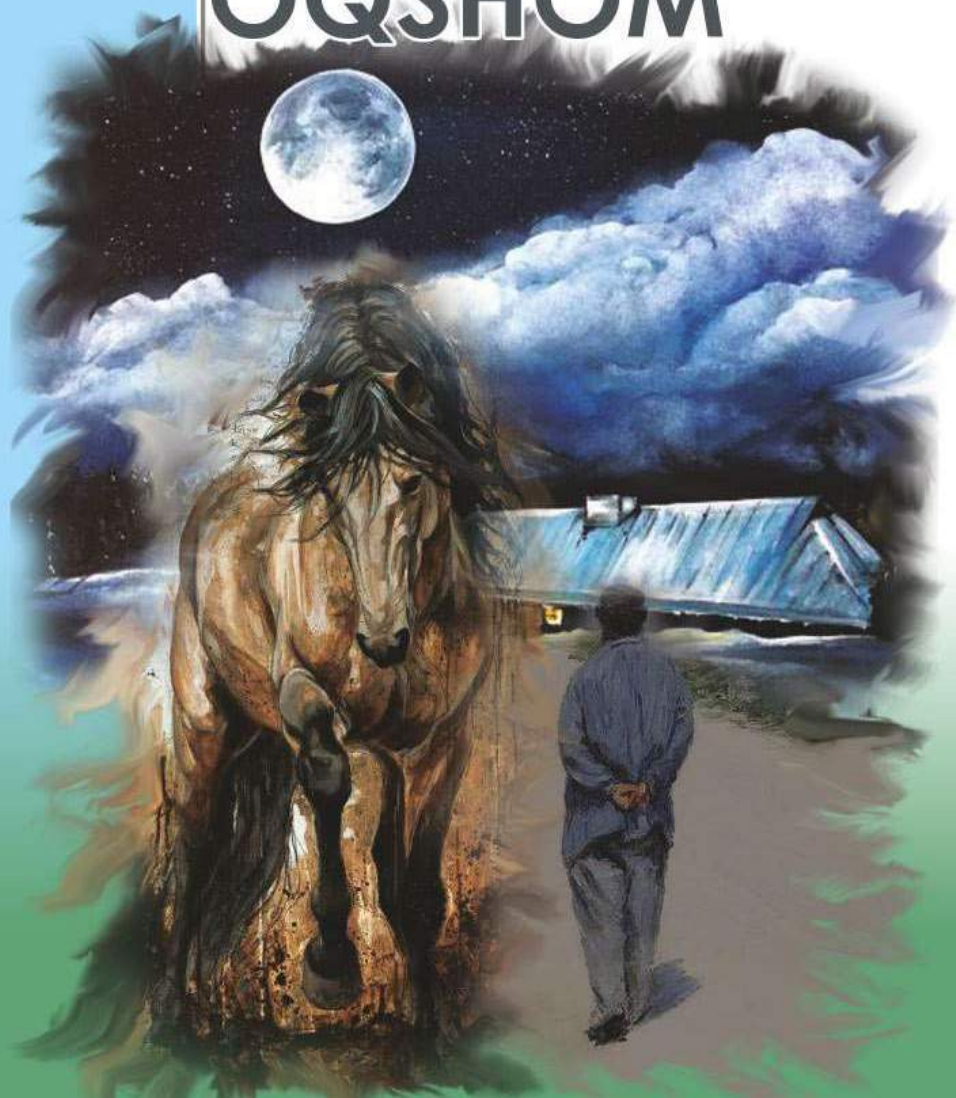

Tog'ay MUROD

OT KISHNAGAN OQSHOM

Tog‘ay MUROD

**OT KISHNAGAN
OQSHOM**

Yoshlar nashriyot uyi
Toshkent – 2018

UO‘K 821.512.133-31
KBK 84(5ŷ)6
M 89

Murod, Tog‘ay.

Ot kishnagan oqshom: qissa / T. Murod.- Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi,
2018. - 252 b.

Tog‘ay Murodning asarlarini nasrdagi poeziya deyishadi. Uning poetik til bilan yozilgan “Ot kishnagan oqshom” qissasini o‘qisangiz bunga yana bir bora amin bo‘lasiz. Ular she‘rday o‘qiladi, katta bir asardek taassurot qoldiradi. “Oti bor odamning qanoti bor” deydi yozuvchi. Yozuvchining badiiy mahorati, jonivor bilan o‘zaro suhbatlashuv uslubi asar oxirigacha sizni o‘zidan uzoqlashtirmaydi.

UO‘K 821.512.133-31
KBK 84(5ŷ)6

ISBN 978-9943-5316-0-4

© Yoshlar nashriyot
uyi, 2018

YULDUZLAR MANGU YONADI

I

– Odamlar-u odamlar, tog‘da bitgan bodomlar, eshitmadim demanglar! Bugun ha-a-amma Zulfiqor polvonnikiga sunnat to‘yiga, he-e-e-ey! Chu, jonivor!

Egar qoshiga to‘n solib olmish jarchi guzarma-guzar ot o‘ynatdi. Xo‘jasoat qishlog‘i ahlini to‘yga chorladi.

Xiyol o‘tmadi. To‘y bekasi otda eshikma-eshik yurdi. Xonadonlarni alohida-alohida aytdi.

Xonadon bekalari:

– Quruq ketmang, – deya egar qoshiga to‘n ildi.

To‘y bekasi yuziga fotiha tortdi.

– Iloyim, sizlarni-da to‘yga yetkazsin, – deya tilak tiladi.

Keyin, Zulfiqor polvon ot mindi.

El-yurtni o‘z nomidan aytdi.

El-yurt ko‘ngli nozik-da.

To‘y bekasi aytgan boshqa, to‘y xo‘jasi aytgan boshqa.

II

Tush vaqti ayollar bo‘g‘irsoq, qatlama, shirguruch ko‘tarib to‘yladi. Erkaklar qo‘y, tana yetaklab to‘yladi.

Tom ustida yonboshlab olmish Nabi oqsoqol to‘yxonadagi voqealardan ko‘z-quloq bo‘ldi, tegishli yo‘l-yo‘riqlar berdi.

Ayniqsa, kelajak mehmonlarni e‘tibordan chetda qoldirmadi. Mehmonlar ko‘cha boshida qora berishi bilanoq, Nabi oqsoqol ovoz berdi:

– Kelinglar, mehmonlar, kelaberinglar! – dedi. – Mingoy baycha¹, ayollarga peshvoz chiqib, qo‘llaridan dasturxonni oling! Qa-

¹ Xon, oy, gul ma‘nosida.

rang, Zulfiqor polvonning oshnasi Turdiboy echki yetaklab kelyapti!
Anavi qo‘y yetaklab kelayotgan kuyovi Qurbonmikin? Ha, shuyakan!
Ashurboy, qo‘ylarni ushlab, og‘ilxonaga qamang!

To‘yxonada o‘ynab yurmish bolalar eshik oldiga chopib keldi.

To‘ylovchi ayollar sochqilar sochdi: yong‘oq, pista, mayiz...

Bolalar qo‘llarini cho‘zib-cho‘zib sapchidi. Sochqilarni ilib-ilib oldi. Yerga tushganlarini talashib-tortishib qo‘ynilariga soldi.

Ikkita bola yumalab borayotgan yong‘oqni quvib ketdi.

Bolalar to‘da-to‘da bo‘lib, yong‘oq, oshiq, shumshak, quloqcho‘zma o‘ynadi. Do‘l, g‘irboydi, chillak, zuvillatar o‘ynadi...

III

Xolboy surnaychi ikkita doirachi bilan mumtoz musiqalar tarona etdi.

To‘yxonada olti doshqozon qator osildi.

Xizmatkorlar qur bo‘lib o‘tirib sabzi to‘g‘radi.

Dosho‘choqlardan samoga qop-qora tutun o‘rladi.

Doshqozonlardan zig‘ir moyga qovurilayotgan go‘sht hidi keldi.

Bir otliq taqimiga boshsiz uloq bosib to‘yxonadan chiqdi.

– Odamlar, Oqjarda ko‘pkari bo‘ladi! – dedi Nabi oqsoqol. – Ana, uloqni olib ketdi! Xohlaganlar borsin! Esrlaringda bo‘lsin, kechasi olish bo‘ladi, ertaga yana ko‘pkari! Piyoda ko‘pkarisi-da bor! Ertaga piyoda poygayam bo‘ladi, ha!

Erkaklar ko‘pkaridan kunbotarda keldi. Qur bo‘lib-qur bo‘lib o‘tirdi.

Toboq-toboq palov suzildi.

Uchovora bir toboq bo‘ldi.

IV

Xuftonda ayollar davra qurib gulxan yoqdi.

Davrada chirsillab yonayotgan shuvoqdan buralib-buralib olov o‘rladi. Shuvoq hidi dimog‘larni qitiqladi.

Bolalar davra tevaragida quvalashib o‘ynadi.

Besh-olti bola jam bo‘ldi. Bir uy ichida yerni aylana qilib chizdi. Aylanani gir deb atadi.

Bolalar bir sonni belgilab oldi. Birovi bolalarni uch aylantirib sandi. Mo‘ljaldagi songa tushmish bola girda qoldi.

U gir ichida engashdi. Ko‘zlarini qo‘llari bilan yashirib turdi.

Bolalar har tarafga sochilib yashirindi.

Girda qolgani ularni izladi. Girdan-da ogoh bo‘ldi.

Kimda-kim uning ko‘zini shamg‘alat qilib, epchillik bilan girga chopib kirsam, shu g‘olib sanaladi.

U ayollar orasida bir bola mo‘ralab turganini sezib qoldi. Shu bolani davra aylantirib quvdi.

Bola girga qarab qochib, qo‘lga tushdi.

Bu orada boshqa bolalar girga to‘plandi.

Endi qo‘lga tushgan bola girda qoldi. Bolalarni izladi.

Bu, yashinmachoq o‘yini bo‘ldi.

V

Ayollar doirani yelpib-yelpib, halqachalarini shildiratib-shildiratib olovga tobladi.

Davrada changqovuz bo‘zladi:

– Biyov-biyov-biyov!

Bir qiz olov girdida barmoqlarini qirsillatib-qirsillatib, changqovuz nag‘malariga xironi etdi.

Davrada ikkita go‘zal eshilib-eshilib o‘ynadi, to‘lg‘anib-to‘lg‘anib o‘ynadi: biri olov bo‘ldi, biri qiz bo‘ldi!

Ayollar nag‘malarga hamohang chapak chaldi. Jo‘shib-jo‘shib qiyqirdi:

– Kishtala-kish, kishtala-kish, hay-ha-a-a-ay!

– Ha, bo‘yingdan momong aylansin, o‘ynay ber, o‘zim kelin qilaman!

O‘ynagan o‘ynab, o‘ynamagan to‘n yopti. Bo‘ydoqlar davraga o‘g‘rincha qarab, qayliq tanladi.

VI

To'yxona kunchiqaridagi qisirpoyada bolalar ikki taraf bo'ldi.
Bir taraf teskari o'girilib, ko'zlarini chirt yumib turdi.
Ikkinchi tarafdin qulochi kattaroq bola bir qarichcha oppoq mol suyagini qulochkashlab otib yubordi.
Suyak borib tushmish yerdan chang ko'tarildi.
– Bo'ldi, bo'ldi! – dedi.
Shundan keyin raqiblari o'girildi. Har tarafga yoyildi. Suyak izlab ketdi.
Suyak otgan bolalar qatorlashib o'tirdi. Raqiblarini qaradi.
Bolalar suyakni izlab-izlab, oxiri topib keldi.
Bordi-yu, topolmasa, suyak otgan bolalarning o'zlari topib keladi. Tag'in suyak otadi. Suyak ota berib-suyak ota berib, raqiblarini sarson qiladi.
Endi suyak otish gali uni topib kelganlarda bo'ldi.
Bu oqsuyak o'yini bo'ldi.

VII

To'yxona yonidagi hovlida erkaklar davra qurdi.
Bu davrada olish bo'ladi.
Davra uzra simchiroqlar osildi.
Polvonlar oyog'iga zax o'tmasin uchun davraga somon sepildi.
Davra chetida yonib bo'lmish olov cho'g'i yashnadi.
Polvonlar sovuq qotsa, ana shu cho'g'ga isinadi.
Tun sovuq bo'ldi. Sovuqdan qor hidi keldi.
Davra junjikib-junjikib:
– Uh-uh, qorning sovug'i-ya, – dedi.
Darhaqiqat, Keragatoqqa birinchi qor tushdi.
Qorli cho'qqilar oydingda elas-elas oqarib ko'rindi. Tog' o'ngirida televizor stansiyasi chirog'i yondi. Adog'roqdagi to'da chiroqlar – To'xtamish, Chuqurobshir, Chinor, Lo'kka, Zardaql, Bodavo deya atalmish Vaxshivorning qishloqlari bo'ldi.
Oy qishloq uzra osilib qoldi.
Yulduzlar g'uj-g'uj yondi.

Davra aylanasiga gilam to‘shaldi, ko‘rpacha to‘shaldi.

Mehmonlar hali kelmadi.

To‘rda o‘tirgan kolxoz raisi:

– Qulmat-ay! – dedi. – Qo‘shxonalarga¹ bor-da, mehmonlarga xabar ber! Olish boshlandi, de! Chop, zuvillab borib, zuvillab kel!

Xiyol o‘tmadi, mehmonlar-da keldi.

Olam-jahon odam bo‘ldi.

Davra liq to‘ldi.

Joysiz qolmishlar tik turdi. Davra sirtidagi mashinalarga chiqib o‘tirdi.

Davruga qarash uchun bo‘yi yetmovchi bolalar daraxt shoxlari ayrisiga chiqib o‘tirdi, devorlarga minib o‘tirdi.

Kolxoz raisi bosh bakovul bo‘ldi.

Bakovul oldida turli-tuman ro‘mol, gilam, kalish, choponlar bo‘ldi.

Bakovul ketida to‘y xizmatkorlari g‘unajin, qo‘y, echki ushlab turdi.

Bular sovrinlar bo‘ldi.

VIII

Davra sukutda bo‘ldi.

Bosh bakovul o‘rnidan turdi. Davruga murojaat etdi:

– Odamlar, uzoq-yaqindan kelgan aziz mehmonlar! Mana, jamoa jam bo‘ldi. Endi olishni boshlasak bo‘la berar. Bugungi davramizda vohamizga dong‘i ketgan Bo‘ri polvon o‘tiribdi. Davruga bakovullik qilishni shu kishiga topshirsak, nima deysizlar?

– Ma‘qul, polvon bovaning suyaklari davrada qotgan! – dedi davra.

– Qani, polvon bova, davruga chiqing!

Odamlar orasida o‘tirgan Bo‘ri polvon o‘rnidan turdi. Qo‘llarini ko‘ksiga qo‘ydi.

– Odamlar, shunchalik izzat qildilaring, qulluq! – dedi. – Endi, biz qarib qoldik...

– Polvon bova, elning so‘zini tashlamang!

– El ataylab sizga yuz soldi-ya!

¹Olisdan kelmishlar qo‘ngan xonadon.

Bo‘ri polvon chiqa bermadi.

Shunda, rais o‘zi borib olib keldi.

Bo‘ri polvonga Hotam polvon chiqdi.

Ular bosh bakovul qarshisida cho‘kkalab o‘tirdi.

Bakovul sovrin aytdi:

– Sizlarga eng yaxshi to‘n qo‘yildi, omin, ollohu akbar!

Oqsoqol polvonlar go‘yo chippa-chindan olishib, davrani boshlab berishlari lozim.

Bo‘ri polvon kalishini yechdi. Mahsichan bo‘ldi. Qora choponi o‘ngirlarini qayirib, belbog‘iga qistirdi. Telpagini bostiribroq kiydi.

Keng ham do‘ng peshonasini, turtib chiqqan yonoqlarini siladi. Taka soqolini siladi. Kaftlarini tuflab-tuflab ho‘lladi.

Davra aylandi.

Hotam polvonga qarab qulochini uzun ochdi. Hotam polvon yoqasidan ushladi. Bir-ikki silkidi. Avaylab chil berdi.

– Yo, pirim! – dedi.

Davra qariyalarga qarab jo‘shib ketdi.

– Ha-ha, bo‘sh kelmang, polvon bova! – dedi.

– E, bo‘ldi-e, charchab qoldilaringiz!

– Polvon bova, unday chil bermang-e. Hotam polvonga tanisog‘lik kerak!

Oqsoqollar bir qo‘yib yubordi. Bosh bakovul oldiga keldi.

Bakovul oqsoqollar beliga bittadan to‘nlik beqasam boyladi.

– Balli, kuchlaringiz barobar ekan! – dedi.

Oqsoqollar bo‘sh kelmadi.

– Eb-ey, nimalar deyapsiz, rais bova? – dedi Hotam polvon.

– O‘ngimga kelib edi-yu, tag‘in, Bo‘ri polvonning biron yeri lat yemasin dedim-da!

– Nima-nima? – dedi Bo‘ri polvon. – Ukkag‘ar Hotam polvon-e! Sizga o‘xshaganlarni manavi chinachog‘im bilan yiqitaman, ha!

Shunday qilib, ajdodlar udumi bajo keltirildi. Yoshlarga yo‘l ochildi.

Oq yo‘l, yoshlar!

IX

Bo‘ri polvon davra aylandi.

Davrada murojaat etdi:

– Xaloyiq! – dedi. – Davrada halol olishib, elga tomosha ko‘rsataylik! Haq-nohaqni men – o‘zim ajrim qilaman! Aytganim aytgan, deganim degan! Davradagi Bo‘ri polvon so‘zim: tarafkashlik, g‘irromlik, oshna-og‘aynigarchilikka yo‘l qo‘ymayman!

Bo‘ri polvon tevarakka alangladi. Bir burchakda qunishib o‘tirmish besh-olti yoshli bolani ko‘rib qoldi.

Bola raisning o‘g‘li bo‘ldi.

Bo‘ri polvon atayin shu bolani yetaklab keldi.

– Otingiz nimaydi, polvon? – dedi.

– Shukuy!

– E, yashang, Shukur polvon! Bolalar, manavi Shukur polvon bilan olishadigan mard bo‘lsa, o‘rtaga chiqsin!

Telpagi quloqlarini tushirib olmish bir bola chiqib keldi.

Ketidan otasi ovoz berdi:

– Polvon bova, manavi Ermat polvonni bir sinab ko‘ring!

Bo‘ri polvon Ermatning-da qo‘lidan ushladi.

– Ermat polvon, – dedi, – siz manavi Shukuy... e, astag‘firullo, Shukur polvon bilan olishasizmi? O‘zi, yurak uryaptimi? E, bali, gap bunday bo‘pti-da! Qani, yuringlar. Rais bova, manavi polvonlarga duo bering. Do‘rjiroq zot qo‘ying, kelbatidan ikkoviyam katta polvonga o‘xshayapti!

Polvonchalar bosh bakovul ro‘parasiga cho‘kkaladi. Bakovul duo berdi:

– Sizlarga o‘zlaringiz bop bir to‘n, bir so‘m pul qo‘yildi, ollohu akbar! Yaxshiroq olishsaling, yana bir zot qo‘shamiz! Yechinmasdan olisha beringlar, kun sovuq!

Bolalar davra aylandi. Ammo... chappa tarafdan aylandi!

Davra “gurr” etib kulib yubordi. Bo‘ri polvon bolalarni ushladi.

– Eb-ey, eb-ey! – dedi. – Manavi tarafdan aylaninglar! Kulmang, xaloyiq, polvonlar g‘ayratiga chiday olmay, shoshib qoldi, ha! Polvon shuytib-shuytib polvon bo‘ladi-da!

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/3528> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/3528> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию можно
найти на сайте <https://kitobxon.com/ru/asar/3528>